

VOLT EGYSZER EGY VALÉRIA

Egy hír — amely megmozdítja az emlékezetet —: *végleg eltűnik a Valéria-telep*, elkészült a beépítési terv. kezdődik az Üllői úti lakótelep utolsó, hatodik üteme. Az információ a nagyléptű városépítés sodrában egy mondat: lebontják az utolsó barakkokat is, amelyekről így ír a lexikon:

„Mária-Valéria telep: 1915-ben épült, szükség-kórház céljaira. Az első világháború után szoba-konyhás lakásokká, majd az egyre növekvő lakásínség miatt a harmincas években egyesítjük lakrészekké alakították át... A régi telepen a barakkok végén volt a vízvételi hely és három illemhely, amelyet körülbelül húsz család, mintegy nyolcvan személy használt. A Valériát járványfészeknek, a főváros szegénytelenek jelölték az egykorú lapok. A 91 barakkból álló, 816 egyesítendő lakást 1957-ben bontották le, a helyén, lásd... a József Attila lakótelep épült fel.”

Már 20 éve

Az új lakótelep adata már húszesztendő, az Üllői út, Eseri út, Epreserdő-sor, Távíró utca által határolt területen a Mária-Valéria helyén épült fel.

Ma a régít keresni: egy elmúlt korszak, a múlt idők pokolbugyát, csak megsárgult, régi újságokban, évtizedes híradásokban lehet. És lexikonokban, mert furcsa mód a Valériának nincs bibliográfiája, nincs megírt története, csak rémítő emlékei kérértnek. Helvén ott magasodik Budapest egyik legszebb városnegyede, arnyas utcáival, a telepet körülvevő erdősávval, óvodákkal, iskolákkal, a centenáriumi Pest—Buda mozival, széles útjaival, saját busziáratával, mai jelenével; az összkomfortokkal és a hivatalos rangra nem emelt névvel: *József Attila*.

Az utolsó ütem terveit lapozza dr. Kizman Antalné, a fővárosi tanács városrendezési osztályának mérnöke. A Pöttvös utca, Ifjúmunkás utca, Egyetértés utca által határolt területen, az utolsó hét hektáron 800—900 lakás épül az ötödik öt éves terv idején a 2-es és a 4-es házigyárak termékeiből. A rendezési tervet az idén tavasszal hagyják jóvá, a beépítési tervet a BUVÁTI készítette.

— Van egy érdekessége ennek is — mondja Kizmanné —, *Mester Árpád* készítette ezeket a terveket, az a városépítő, Ybl-díjas mérnök, aki 1954-ben kapta a megbízást az első tervek elkészítésére...

— Milyen is volt 1953—54-ben az Üllői úti telep? Nem is emlékszem pontosan — mondja *Mester Árpád*. — Nem is tudnám megfogalmazni akkori benyomásaimat, de annyi bizonyos, hogy félve mentünk oda. Ott volt az Ecseri, a legőcskébb ócskapiac, és az a sok-sok „villanegra”. Az egész telep szedett-vedett anyagból, deszkából, papírból, lécekből készült, s őszintén szólva a vá-

lyog volt a legnemesebb építőanyag. A mai lakótelep helye hepehupás volt, s arra emlékszem, hogy a Határ út felőli oldalon tavasszal még a talajvíz is feljött. Nem volt csatorna, a barakk-utcák végében volt egy-egy kút, onnan hordták vödörrel a vizet, s ami a legfurcsább volt az egészben számunkra, az ott élők ragaszkodtak mindehhez, csak lehetetlen nehézségek árán sikerült szanálni a telepet.

— Hogyan kapta meg a tervezés feladatát annak idején?

— 1954 őszén volt egy sikertelen tervpályázat. Beérkezett egy csomó elképzelés, de ezek alapján nem lehetett megcsinálni a végleges terveket. Akkor én harmadik éves építész voltam, s ezt a feladatot szinte kizárásos alapon kaptam meg. Senkinek nem volt gyakorlata a tömeges lakásépítésben, ezért az idősebb mérnökök nem szívesen vállalkoztak. Én úgy éreztem, óriási lehetőség hétézer lakást felépíteni, egy új városrészt teremteni. Ez a szám, a bűvös hétézer, abszolút csúcs volt. Megszállottként dolgoztunk. S hamarosan el is készültünk.

Gondosan tervezték

Ma már tudjuk, jól oldottuk meg az óriási feladatot. A városnegyed háromezer-négyezer embert magába foglaló egységekre szerveződött, melyek önállóak, de szervesen kapcsolódnak a fő központhoz. Gondosan megtervezték a zöld területeket, az úthálózatot, a közlekedést, a közönségi létesítményeket. Nem luxusnak, hanem gyakorlatias realitásoknak engedtek teret. S kipróbálták a nagyüzemi lakásépítés első módszereit.

— Ma már mosolygok, ha az első házakra gondolok, melyek úgynevezett téglablokkból épültek. Kétszáz téglát összefalaztak az előregyártó-telepen, aztán ezt az iszonyú nehéz faldarabot odaszállították, nagy keservesen bemelték. Fordított dolog volt, ma már szinte érthetetlen, de elindult valami, ami a már akkor is meglévő munkaerőhiányt próbálta leküzdeni, ami előremutatott. A többi épület kohóhabsalakból készült, nagyblokkos építési módszerrel, az öt 9 emeletes ház eszűszószaluzattal, s a végén az Üllői út menti 10 emeletes öröklakásházak már monolit vasbeton vázzal...

A hatodik ütem a 2-es és a 4-es házigyár termékeiből készül majd. Az Üllői úti lakótelep a magyar építőipar elmúlt húsz évének a bemutatója. Egyfajta építőipar-történeti érdekesség is.

— Hogyan fogadta a mostani megbízatást?

— Örömmel. Az ember szereti befejezni ifjúkora álmait. A pályám az Üllői úttal kezdődött, a

legnagyobb sikereim ehhez a lakótelephez fűződnek, a legtöbb bizonytalanságot és gondot is ez okozta számomra. A siker az Ybl-díj, amit ezért kaptam, s a Pro Arte-díjba is beleszámították az Üllői úti teljesítményt. 1951 óta dolgozom a BUVÁTI-nál, huszonhárom éve, s a hatodik ütemmel lesz teljes az eredeti elképzelésem.

Lebontják az utolsó barakkokat is

Sok új feladatot jelentett az utolsó 800—900 lakás telepítése. A legfontosabb újdonság az, amire annak idején még senki sem gondolt, hogy itt halad át a métró. Itt lesz a Pöttvös utcai állomás, s természetes, hogy a városrendező már a metró köré telepíti az Üllői úti lakótelep legújabb negyedének központját. Az aluljáró mentén helyezkedik el majd a kisvendéglő, a bevásárlóközpont, az 1900 négyzetméteres ütletház. Ezen a részen a szokásosnál több parkolót terveznek, két és fél lakásonként egyet, és megtartják a későbbiekben megépülő garázsház helyét is. A metró miatt, a lakótelep miatt, mert minden bizonyval néhány évtized múlva itt szállnak be a kispesztiek, az Üllői úti lakótelepiek a földalattiiba, s itt hagyják majd a kocsikat.

A lebontásra kerülő 47 barakk helyén négyemeletes és tízemeletes épületek magasodnak majd. A lakások alapterülete 55,2 négyzetméter lesz. A házakban kétszobás, két és fél szobás, kétszoba, két fél szobás és egyszoba összkomfortos lakások épülnek. Száz férőhelyes óvoda és hatvan férőhelyes bölcsőde is készül. És parkok, célszerűen elhelyezett, napfényes épületek, mert még, arra is gondoltak, hogy ne kerüljön az Üllői úthoz közel lakóház. A legközelebb esőket derékszögben állítják a forgalmas Üllői útra, hogy lakószoba ablaka ne nézzen erre, ne legyenek zajosak az új lakások.

Hamarosan lebontják a ma még meglévő 47 barakkot. Az egykori „elit”-házakat, a téglából épültek, a szoba-konyhás, komfort nélkülieket — a tegnapi ránk maradtakat. S végleg eltűnik a Valéria.

D. K.